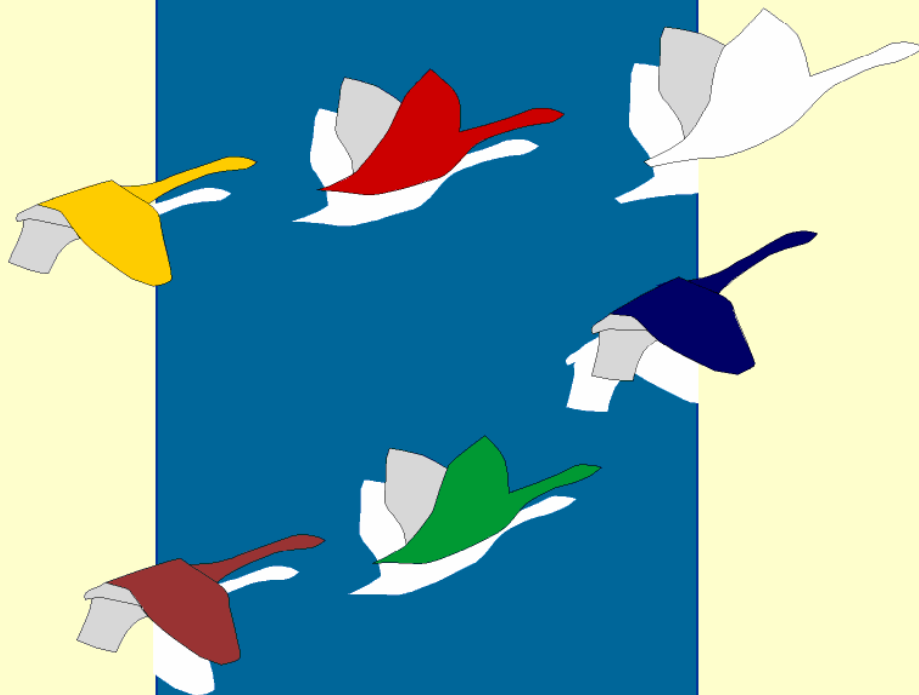

NATURPOLIS

K U U S A M O

KOULUTUS- JA KEHITTÄMISPALVELUT

KUUSAMON KAUPUNGIN
MATKAILUTALOUS
VUONNA 2007

Työpapereita 1 / 2009

Pekka Kauppila

VACCIA

**Naturpolis Kuusamo koulutus- ja kehittämispalvelut
Työpapereita 1 / 2009**

KUUSAMON KAUPUNGIN MATKAILUTALOUS VUONNA 2007

Pekka Kauppila

Tilaukset: kirjasto@kuusamo.fi

ISBN-10: 952-5458-40-7

ISBN-13: 978-952-5458-40-4

EAN: 9789525458404

Pdf-versio

ISBN-10: 952-5458-41-5

ISBN-13: 978-952-5458-41-1

EAN: 9789525458411

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	7
JOHDANTO	8
Raportin käsitteet ja tavoitteet.....	8
Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten tutkimus Suomessa.....	10
Tutkimusaineisto ja -menetelmä.....	13
KUUSAMON MATKAILUTULO JA -TYÖLLISYYS.....	14
Välitön matkailutulo.....	14
Matkailun kokonaistulo	15
Matkailun verotulo (henkilöverotulo)	16
Matkailun tulovaikutukset vuosina 2005 ja 2007.....	16
Välitön matkailutyöllisyys	18
Matkailun kokonaistyöllisyys.....	18
Matkailun työllisyysvaikutukset vuosina 2005 ja 2007	19
KUUSAMON YÖPYMISVUOROKAUDET.....	20
YHTEENVETO.....	23
KIRJALLISUUS	25
LIITE	

ESIPUHE

Käsillä oleva tutkimusraportti tuottaa tietoa Kuusamon kaupungin matkailutaloudesta vuodelta 2007. Raportissa hyödynnetään Oulun yliopiston maantieteen laitoksen ja Kuusamon kaupungin yhteistyössä kehitettyä matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantajärjestelmää, joka on otettu käyttöön Koillismaalla 1990-luvun lopussa. Selvityksen on tehnyt tutkimusasiamies, FT Pekka Kauppila. Tutkimusraportti liittyy Oulun yliopiston osalta Thule-instituutin hallinnoimaan EU-life rahoitteiseen VACCIA-projektiin (LIFE07ENV/FIN/000141).

Esitän parhaimmat kiitokseni Koillis-Suomen kehittämissyhtiö Naturpolis Oy:lle ja Kuusamon kaupungille raportin julkaisemisesta.

Oulussa 20.3.2009

Pekka Kauppila

Tutkimusasiamies

Oulun yliopisto, maantieteen laitos/Naturpolis Kuusamo

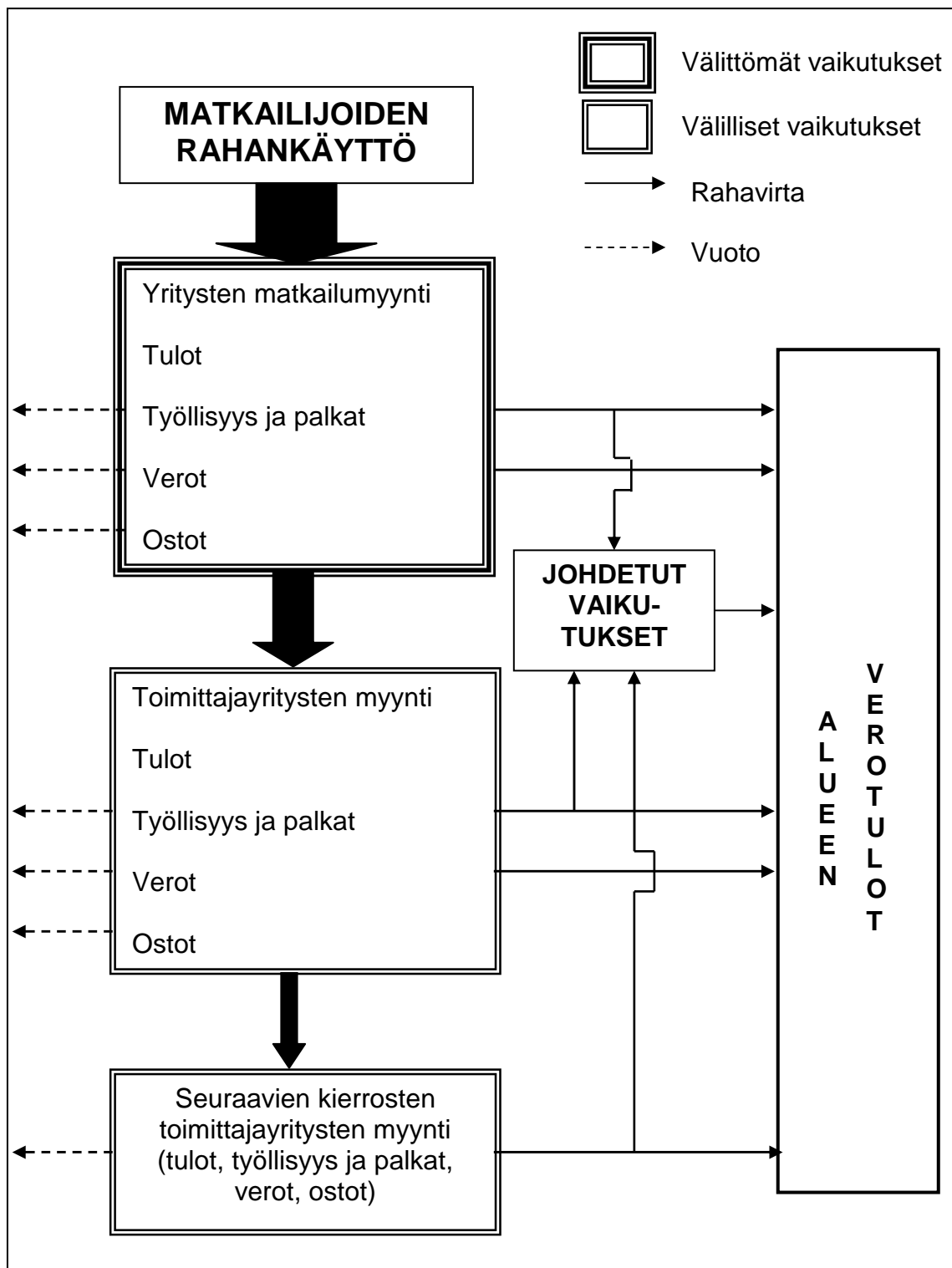
JOHDANTO

Raportin käsitteet ja tavoitteet

Matkailu on ilmiö, jolle on ominaista kohdealueella ilmenevät vaikutukset. Ne jaetaan karkeasti kolmeen ryhmään: ympäristölliset, sosiokulttuuriset ja taloudelliset. Matkailun taloudelliset vaikutukset ovat sekä myönteisiä että kielteisiä. Koska matkailua käytetään aluekehityksen välineenä, eri aluetasoilla ollaan kiinnostuneita matkailun myönteisistä talousvaikutuksista. Näitä ovat esimerkiksi alueen yritysten saamat tulot ja työpaikat, matkailun kerrannaisvaikutukset ja alueen verotulot (ks. Murphy 1985; Mathieson & Wall 1987; Hemmi & Vuoristo 1993; Vuoristo 1998; Hall & Page 2006).

Matkailun aluetaloudellisissa tutkimuksissa käytetään muutamia peruskäsitteitä. Näitä ovat välittömät, välilliset ja johdetut vaikutukset. Matkailu tuo aluetalouteen ja sen kiertokulkuun uutta, alueen ulkopuolista rahaa (kuva 1). Matkailijat kulluttavat kohdealueella rahaa erilaisiin palveluihin, kuten majoitus-, ravitsemis-, liikenne- ja ohjelmapalveluihin sekä vähittäiskauppaan ja huoltamotoimintaan. Heidän ostaessa suoraan tavaroita ja palveluita yrityksistä syntyy välittömiä vaikutuksia. Välilliset vaikutukset ilmenevät silloin, kun välitöntä matkailutuloa saavat yritykset hankkivat tavaroita ja palveluita toimittajayrityksistä. Nämä hankintaketjut voivat olla pituudeltaan useita kierroksia. Matkailun ansiosta työllistyneiden ostaessa tavaroita ja palveluita syntyy puolestaan indusoituja eli johdettuja vaikutuksia. Kaikki edellä mainitut vaikutukset koskevat matkailutuloja ja -työpaikkoja sekä työpaikoista kertyviä palkkatulo- ja verotulovaikutuksia. Välilliset ja johdetut vaikutukset muodostavat matkailun kerrannaisvaikutukset. Matkailun kokonaisvaikutukset taas sisältävät välittömät, välilliset ja johdetut vaikutukset.

Osa välittömistä, välillisistä ja johdetuista vaikutuksista suuntautuu alueelta ulos: aluetaloudesta ilmenee vuotoja. Vuotoja tapahtuu työntekijöiden ostojen ja palkkojen mukana, jolloin ne vähentävät myös alueen verotuloja. Toisaalta osa yritysten tavaroiden ja palveluiden hankinnasta kohdistuu alueen ulkopuolelle, ja siksi alueen tuloinjektio pienenee ostoketjun edetessä.

Kuva 1. Matkailijoiden rahankäyttö ja aluetaloudelliset vaikutukset (muokattu ja täydennetty Rinne 1999: kuva 1; Rinne & Saastamoinen 2005: kuva 1).

Käsillä oleva tutkimusraportti on tehty Oulun yliopiston maantieteen laitoksella. Työn tavoitteena on selvittää vuoden 2007 osalta Kuusamon kaupungin

- 1) *välitön matkailutulo ja kokonaismatkailutulo*
- 2) *välitön matkailutyöllisyys ja kokonaismatkailutyöllisyys*
- 3) *matkailutyöllisyyden verotulovaikutukset*
- 4) *matkailun tulo- ja työllisyysvaikutusten kehitys vuodesta 2005 vuoteen 2007*
- 5) *yöpymisvuorokausien kehitys vuodesta 1995 vuoteen 2008 matkailijasegmentteittäin ja matkailukausittain*

Koillismaalta (Hätäla & Kauppila 1999) ja Kuusamosta (Kauppila 1999a) on julkaistu vuotta 1997 koskevat perusteelliset matkailun aluetaloudelliset vaikutustutkimukset. Tuoreimmat Koillis-Suomea käsittelevät yksityiskohtaiset matkailun aluetaloustutkimukset ovat vuodelta 2003 (Juntheikki & Korhonen 2005). Edellä mainittujen tutkimusten menetelmiä ja oletusarvoja hyödyntämällä voidaan päivittää Kuusamon matkailun taloudelliset vaikutukset vuosittain. Ensimmäinen päivitys koski vuotta 1998 (Kauppila 1999b), toinen vuotta 1999 (Kauppila & Ervasti 2001), kolmas vuotta 2001 (Ervasti & Kauppila 2003) ja neljäs vuotta 2005 (Kauppila 2007). Vuoden 2001 selvitys käsitti Koillis-Suomen (Kuusamo, Posio, Salla ja Taivalkoski) aluekeskusohjelma-alueen. Tämä tutkimusraportti on laadittu samalla aineistoperustalla ja metodilla kuin aikaisemmat tutkimukset. Näin ollen tulokset ovat keskenään vertailukelpoisia.

Työ etenee siten, että seuraavaksi käydään läpi matkailun aluetaloudellisten vaikutusten tutkimusperinne Suomessa. Tämän jälkeen on vuorossa Kuusamoa koskeva empiirinen osa. Ennen yhteenvetoa tarkastellaan Kuusamon yöpymisvuorokausia ja niiden kehitystä.

Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten tutkimus Suomessa

Matkailun taloudellisten vaikutusten mittaamisen pohjoismainen pioneerityö sai alkunsa Ruotsista 1950- ja 1960-lukujen taitteessa (esim. Frimodig 1959; Eriksson & Wikström 1961). Suomen ensimmäiset aluetaloudelliset tutkimukset tehtiin 1960- ja 1970-luvuilla, jolloin julkaistiin Hangon (Falenius ym. 1963), Saimaan (Auvinen 1965) ja Kuusamon (Säkkinen 1971) matkailututkimukset. Matkailun kasvun myötä taloudellisten vaikutusten tutkiminen on tullut yhä tärkeämmäksi.

Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten tutkimiseen kehitettiin 1970-luvun lopulla niin sanottu **pohjoismainen malli**, joka on esitelty yksityiskohtaisesti Matkailun edistämiskeskuksen (1983) sarjassa. Malli jakaantuu kahteen osaan: tulo- ja menomenetelmään. Tulomenetelmässä taloudellisia vaikutuksia tutkitaan yritys-kyselyyn ja menomenetelmässä matkailijakyselyyn perustuen. Suomessa mallin testauspaikkakuntia olivat Kuusamo (Jyväskylä 1981) ja Jyväskylä (Holopainen 1981). Samoihin aikoihin Jonninen (1981) selvitti pääkaupunkiseudun matkailun taloudellisia vaikutuksia menetelmällä, joka oli hyvin lähellä pohjoismaista mallia.

1980-luvulta lähtien pohjoismaista mallia on sovellettu sekä paikalliselle että alueelliselle tasolle. Alueellisella tasolla tarkoitetaan yhtä kuntaa suurempaa poliittis-hallinnollista alueyksikköä – lääniä, maakuntaa tai seutukuntaa – paikallistason käsittäessä yhden kunnan. Paikallistasolla on tutkittu Imatran (Tykkyläinen 1984), Lahden (Lahden kauppakamari 1985), Lappeenrannan (Ryynänen 1986), Hailuodon (Jurvakainen 1986; Möttönen 1986), Joensuun (Ikonen 1987), Nilsiä (Heiskanen 1988), Lohjan (Vuoristo & Arajärvi 1988), Kuusamon (Kauppila 1989; Malinen 1989), Virtojen (Pitkänen 1990), Kolarin (Naalisvaara 1991; Rantakokko 1991), Espoon (Vuoristo & Paajanen 1991), Oulun (Havas 1993) ja Kuhmon (Rinne 1999; Rinne & Saastamoinen 2005) matkailun taloudellisia vaikutuksia. Esi-merkkejä alueellisista tutkimuksista ovat Häme (Kanta-Hämeen seutukaavaliitto 1984), Kymenlaakso (Kymenlaakson seutukaavaliitto 1985) ja Lappi (Jyväskylä 1988). Mallia on käytetty jopa matkailukeskustasolle, sillä Kemi ja Mäkinen (1995) ovat mitanneet Kalajoen Hiekkasärkkien ja Saarinen ym. (1996) Saariselän matkailukeskuksen taloudellisia vaikutuksia.

Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus, myöhemmin Matkailun Kehitys Oy ja Haaga Tutkimus, on julkaissut taloudellisia vaikutuksia koskevia tutkimuksia paikalliselta, alueelliselta ja kansalliselta tasolta. Paikallistasolla on tutkittu Savonlinnaa (Sairanen 1988a), Kerimäkeä (Sairanen 1988b), Punkaharjua (Sairanen 1988c), Vaasaa (Kettunen 1990; Kemppainen 1993; Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus 1997), Kuusamo (Södervall 1993) ja Kuopiota (Piirainen & Ruuskanen 1997). Alueelliselta tasolta on julkaistu tutkimuksia Ylä-Savosta (Suvanto 1991), Kuusiokuntien alueelta (Kemppainen 1991), Lapista (Tekoniemi-Selkälä & Södervall 1992) ja Etelä-Päijänteeltä (Auranen & Santala 1997). 2000-luvulla tapaustutkimukset ovat käsitelleet paikallistasolla muun muassa Oulua (Boman ym. 2004) ja Ähtäriä (Haaga Tutkimus 2005a). Alueelliselta tasolta tuoreimmat esi-

merkit ovat Savonlinnan seutu (Sormunen ym. 2000), Uusimaa (Etelä-Suomen Matkailun Kehitys Oy 2000), Lahden seutu (Haaga Tutkimus 2005b) ja Mikkelin seutu (Österlund & Ohtonen 2005). Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus on selvittänyt myös kansallisella tasolla koko Suomen (Aira & Kauppi 1994; Auranen & Hämäläinen 1997) matkailun taloudellisia vaikutuksia.

Edellä mainittu tutkimuskeskus on kehittänyt mallin matkailun aluetaloudellisten vaikutusten mittaamiseen, mutta siihen liittyviä toiminta- ja toteutusperiaatteita ei ole tuotu julki. Esimerkiksi Kuusamon tutkimus (Södervall 1993) perustuu pohjoismaiseen malliin, mutta tutkimuksessa on käytetty hyväksi sekä Matkailun edistämiskeskuksen että Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskuksen aikaisempia tutkimustuloksia matkailijoiden rahankäytöstä. Näin oletetaan, että Kuusamossa vieraillevien matkailijoiden rahankäyttö ei poikkea keskimääräisistä kulutustottumuksista.

Airola (1985) ja Lankola (1992) ovat tutkineet paikallistasolla Turun kaupungin matkailun taloudellisia vaikutuksia. Heidän käyttämänsä menetelmä oli kuitenkin **panos–tuotos-malli**. Näin ollen Airolan ja Lankolan tuloksia ei voida suoraan verrata tulomenetelmän osalta muihin Suomessa tehtyihin tutkimuksiin. Myös Eriksson (1992) nostaa esille panos–tuotos-mallin aluetaloudellisten vaikutusten laskeemisessa.

Piirala (1997) on mitannut matkailun taloudellisia vaikutuksia alueellisella tasolla. Hän on luonut niin sanotun Kainuun mallin, jossa on pyritty standardoimaan pohjoismaista mallia. Hänen ajatuksiaan on edelleenkehitetty ja täsmennetty Koillismaan (Hätälä & Kauppila 1999) ja Kuusamon (Kauppila 1999a) tutkimuksissa. Esimerkiksi Inarin (Alakiuttu & Juntheikki 1999; Kauppila 1999c) tutkimuksissa on sovellettu **Koillismaan mallia**. Edellisten lisäksi kyseistä mallia on viime aikoina käytetty paikallistasolla Pelkosenniemen (Saarinen & Kauppila 2002), Kalajoen (Kutilainen 2004) ja Inarin uusimman tutkimuksen (Rosqvist 2008) kohdalla sekä alueellisella tasolla Kainuun (Juntheikki 2002), Pohjois-Savon (Tyni 2003) ja Koillis-Suomen (Juntheikki & Korhonen 2005) tapauksissa. Lisäksi sitä on hyödynnetty valtakunnantasolla (Laakkonen 2002). Koillismaan mallista on kehitetty matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantajärjestelmä, jonka avulla voidaan päivittää esimerkiksi Kuusamon matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset vuosittain tiettyjen oletusarvojen mukaan (ks. Kauppila 1999ab; Kauppila & Ervasti 2001; Ervasti

& Kauppila 2003; Kauppila 2007). Kuusamon lisäksi seurantajärjestelmä on käytössä paikallistasolla Inarissa (ks. Herranen & Vallo 2008). Alueellisella tasolla seurantajärjestelmää on sovellettu Kainuuseen (ks. Juntheikki 2003, 2004).

Valtakunnan- (Etelä-Suomen Matkailun Kehitys Oy 2001; Savela ym. 2004) ja alueellisella tasolla (Konttinen 2005, 2006) matkailun taloudellisia vaikutuksia tutkitaan Suomessa nykyään niin sanotulla **satelliittitilinpidoilla**. Satelliittitilinpitoon pohjautuvat tutkimukset eivät kuitenkaan ulotu seutu- tai kuntatasolle, minkä vuoksi mainituilla aluetasoilla on tehtävä erillistutkimuksia matkailun tulo- ja työllisyysvaikutusten selvittämiseksi. Koillismaan mallin ja valtakunnallisen satelliittitilinpidon toimialaluokitusten eroja ja niiden vaikutusta matkailutuloon ja -työllisyyteen on tutkittu alueellisella tasolla Kanta-Hämeessä (ks. Helen ym. 2006). Koillismaan mallissa käytetty toimialaluokitus on yleisesti ottaen laajempi kuin satelliittitilinpidon, minkä vuoksi Koillismaan mallilla lasketut matkailun taloudelliset vaikutukset ovat kokonaisuudessaan suuremmat kuin satelliittitilinpidon avulla saadut tulokset. Esimerkiksi korjaamo- ja huoltamotoiminta on määritelty satelliittitilinpidoissa suppeammin, eikä satelliittitilinpito ota huomioon lainkaan erikoistunutta vähittäiskauppa -toimialaa.

Matkailun taloudellisten vaikutusten mittaaminen ei ole yksiselitteistä eikä yksinkertaista. Lähes jokaisessa tutkimuksessa on kritisoitu sovellettua mallia. Teoreettisessa mielessä Suomessa matkailun taloudellisia vaikutuksia ovat tutkineet erityisesti Vuoristo ja Arajärvi (1990), Eriksson (1992), Paajanen (1993abc, 1994, 1995), Kauppila (1999a, 2001), Rinne ja Saastamoinen (2005) sekä Helen ym. (2006). Paajanen (1994, 1995) on esittänyt mallin matkailu-ilmion vuorovaikutuksesta (kysyntä-tarjonta) ja siihen vaikuttavista determinanteista.

Tutkimusaineisto ja -menetelmä

Tutkimusaineistona perustuu Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteriin (liite I). Tilastokeskukselta on tilattu TOL (2002) mukaiset toimialakohtaiset kokonaisliikvaihto- ja -henkilöstötiedot. Tietojen perusta, toimialaluokitus ja käytetyt menetelmät ovat täsmälleen samat kuin vuosien 1997 (Kauppila 1999a), 1998 (Kauppila 1999b), 1999 (Kauppila & Ervasti 2001), 2001 (Ervasti & Kauppila 2003), 2003 (Juntheikki & Korhonen 2005) ja 2005 (Kauppila 2007) tutkimuksissa. Ainoa poikkeus on se, että tässä raportissa on otettu huomioon myös Ilmailulaitoksen (Fina-

vian) tiedot, jotka eivät ole mukana 1990-luvulla julkaistuissa tutkimuksissa. Nämä tiedot sisältyvät liikenne-toimialaan.

Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin uusimmat tiedot ovat vuodelta 2007. Tässä raportissa vuoden 2005 rahanarvo on muutettu Tilastokeskuksen elinkustannusindeksillä vuoden 2007 rahanarvoon (www.stat.fi/til/khi/2007/khi_2007_2008-01-14_tau_001.html). On syytä muistuttaa, että rakentamissektori ei ole ollut mukana Suomessa tehdyissä matkailun aluetaloustutkimuksissa. Näin ollen myös Kuusamon tarkastelussa rakentaminen on jätetty analyysin ulkopuolelle. Lisäksi on huomattava, että mikäli esimerkiksi majoitus- ja ravitsemispalveluiden yritykset käyttävät työvoiman vuokrausyrityksiä ja työntekijät ovat näiden vuokrausyritysten palkkalistoilla, henkilöstö rekisteröityy vuokrausyrityksen sijaintikuntaan (Leinonen 2009). Pohjois-Suomen maaseutumaisissa kunnissa tämä ei ole välttämättä sama kuin työpaikan sijaintikunta.

Tässä raportissa on käytetty Juntheikin ja Korhosen (2005) tutkimuksen oletusarvoja. Näitä ovat

- 1) *toimialoittaiset matkailumyyntiosuudet*
- 2) *kokonaisvaikutuksia ilmaisevat tulo- ja työllisyyskertoimet*
- 3) *verotulovaikutusten osuus välittömästä matkailutulosta*
- 4) *työllisyysvuoto-osuus*
- 5) *verotulovuoto-osuus*

KUUSAMON MATKAILUTULO JA -TYÖLLISYYS

Välitön matkailutulo

Vuonna 2007 Kuusamon välitön matkailutulo (arvonlisäveroton) oli 92.1 miljoonaa euroa (taulukko 1). Majoitus- ja ravitsemisala sai välittömästä matkailutulosta noin kolmanneksen samoin kuin virkistys- ja muut palvelut sekä vähittäiskauppa.

Taulukko 1. Toimialoittainen kokonaisliikevaihto (arvonlisäveroton) (1000 euroa), matkailumyynnin osuus (%) ja välitön matkailutulo (arvonlisäveroton) (1000 euroa ja %) Kuusamossa vuonna 2007.

Toimiala	Kok.lv. (1000 euroa)	Myynti (%)	Välitön matkailutulo (ei alv) (1000 euroa)	Välitön matkailu- tulo (ei alv) (%)
Korjaamot/huoltamot	22 376	18.1	4 050	4.4
Yleisvähittäiskauppa	65 935	20.3	13 385	14.5
Muu vähittäiskauppa	49 620	32.0	15 878	17.2
Majoitus/ravitsemus	34 601	80.2	27 750	30.2
Liikenne	14 162	26.0	3 682	4.0
Virk./muut palvelut (*)	29 704	90.8	27 371	29.7
YHTEENSÄ	216 398		92 116	100.0

*) Sisältää mökkivälityksen kautta (FinFun) tulleet majoitustulot. Ei kuitenkaan niin sanottuja omia varauksia. Majoitustulot on lisätty suoraan kokonaisliikevaihtoon ja välittömään matkailutuloon kyseisen toimialan kohdalla.

Arvonlisäverollista välitöntä matkailutuloa laskettaessa on käytetty seuraavia arvonlisäveroprosentteja: korjaamot ja huoltamot (22 %), yleisvähittäiskauppa (17 %), muu vähittäiskauppa (22 %), majoitus ja ravitsemus (15 %), liikenne (8 %) sekä virkistys- ja muut palvelut (22 %). Vuosina 2005 ja 2007 majoitus- ja ravitsemistoiminnassa majoituksen arvonlisävero oli 8 ja ravitsemuksen 22 prosenttia. Raportissa sovelletaan näiden keskiarvoa eli 15 prosenttia. Tällöin välitön matkailutulo (arvonlisäverollinen) muodostui siten, että korjaamoiden ja huoltamoiden saama tulo oli 4.9 miljoonaa euroa, yleisvähittäiskaupan 15.7 miljoonaa euroa, muun vähittäiskaupan 19.4 miljoonaa euroa, majoituksen ja ravitsemuksen 31.9 miljoonaa euroa, liikenteen 4.0 miljoonaa euroa sekä virkistys- ja muiden palveluiden 33.4 miljoonaa euroa. Yhteensä Kuusamon välitön matkailutulo (arvonlisäverollinen) vuonna 2007 oli 109.3 miljoonaa euroa.

Matkailun kokonaistulo

Matkailun kokonaistulovaikutukset lasketaan tulokertoimen avulla. Kuusamon tapauksessa tulokerroin on 1.26, eli tällä luvulla kerrotaan välitön matkailutulo (arvonlisäveroton). Kuusamon matkailun kokonaistulovaikutukset vuonna 2007 olivat 92.1 miljoonaa euroa x 1.26 = 116.0 miljoonaa euroa. Matkailun suhteellista asemaa Kuusamon kaupungin aluetaloudessa kuvaa se, että vuonna 2007 matkailun osuus Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin liikevaihdosta

(http://pxweb2.stat.fi/database/Toimipaikkatilastot/databasetree_fi.asp) oli kerrannaisvaikutuksineen noin 19 prosenttia.

Matkailun verotulo (henkilöverotulo)

Matkailutyöpaikoista aiheutuvat verotulovaikutukset ovat Kuusamon tapauksessa 3.1 prosenttia välittömästä matkailutulosta (arvonlisäveroton). Kuusamon matkailun verotulovaikutukset vuonna 2007 olivat $92.1 \text{ miljoonaa euroa} \times 0.031 = 2.9 \text{ miljoonaa euroa}$.

Kuusamossa palkataan välittömiin matkailutyöpaikkoihin vuosittain 7.9 prosenttia ulkopaikkakuntalaisia. Tällöin kokonaisverotuloista vuotaa aluetaloudesta ulos 16.0 prosenttia. Nämä tiedot koskevat välitöntä työllisyyttä (henkilötyövuosia). Matkailutyöpaikkojen verotulovuodot Kuusamosta vuonna 2007 olivat siten $2.9 \text{ miljoonaa euroa} \times 0.16 = 0.5 \text{ miljoonaa euroa}$. Kaikkiaan Kuusamoon ohjautui vuonna 2007 matkailutyöpaikoista verotuloja noin 2.4 miljoonaa euroa. On otettava huomioon, että verotulovaikutuksissa ei ole laskettu mukaan lomamökkien kiinteistöverotuloja, hotelli- yms. rakenteiden kiinteistöverotuloja, yritysten maksamia verotuloja (yhteisöverotulot) eikä julkisen sektorin (kunta, valtio) matkailutyöpaikkojen verotuloja.

Matkailun tulovaikutukset vuosina 2005 ja 2007

Kuusamon matkailun tulo- ja työllisyystutkimuksissa on käytetty vuosina 2005 ja 2007 samaa aineistoperustaa ja menetelmää, joten tuloksia voidaan verrata toisiinsa. Taulukossa 2 ilmoitetaan vuoden 2005 välitön matkailutulo Tilastokeskuksen elinkustannusindeksillä korotettuna vuoden 2007 rahanarvossa

(www.stat.fi/til/khi/2007/khi_2007_2008-01-14_tau_001.html).

Taulukko 2. Toimialoittainen välitön matkailutulo (arvonlisäveroton) (1000 euroa) Kuusamossa vuosina 2005 ja 2007. Vuoden 2005 välitön matkailutulo on korotettu vuoden 2007 rahanarvoon.

Toimiala	2005 (1000 euroa)	2007 (1000 euroa)	2005–2007 (1000 euroa)
Korjaamot/huoltamot	3 637	4 050	+ 413
Yleisvähittäiskauppa	10 752	13 385	+ 2 633
Muu vähittäiskauppa	15 059	15 878	+ 819
Majoitus/ravitsemus	24 085	27 750	+ 3 665
Liikenne	2 843	3 682	+ 839
Virkistys/muut palvelut (*)	15 533	27 371	+ 11 838
YHTEENSÄ	71 909	92 166	+ 20 207

*) Sisältää mökkivälityksen kautta (FinFun) tulleet majoitustulot. Ei kuitenkaan niin sanottuja omia varauksia. Majoitustulot on lisätty suoraan kokonaisliikevaihtoon ja välittömään matkailutuloon kyseisen toimialan kohdalla.

Kuusamon välitön matkailutulo (arvonlisäveroton) on lisääntynyt 20.2 miljoonaa euroa eli noin 28 prosenttia. Kasvu koskee kaikkia toimialoja mutta erityisesti virkistys- ja muita palveluita. Vuonna 2005 arvonlisäverollinen välitön matkailutulo oli 81.7 miljoonaa euroa, joka on vuoden 2007 rahanarvossa 85.2 miljoonaa euroa. Vuonna 2007 arvonlisäverollinen välitön matkailutulo oli 109.3 miljoonaa euroa. Näin ollen kasvua on vuoteen 2005 verrattuna 24.1 miljoonaa euroa eli noin 28 prosenttia.

Kun vuoden 2005 kokonaistuloaikutukset 86.8 miljoonaa euroa muutetaan elinkustannusindeksillä vuoden 2007 rahanarvoon, tulokseksi saadaan 90.5 miljoonaa euroa. Vastaavasti vuonna 2007 Kuusamon matkailun kokonaistuloaikutukset olivat 116.0 miljoonaa markkaa, eli ne ovat kasvaneet 25.5 miljoonaa euroa. Kokonaismatkailutulot ovat lisääntyneet tarkastelujaksolla noin 28 prosenttia.

Vuonna 2005 Kuusamon matkailun verotuloaikutukset olivat 2.1 miljoonaa euroa. Indeksillä korjattuna vuoden 2007 rahanarvossa luku on 2.2 miljoonaa euroa. Vuonna 2007 matkailun verotuloaikutukset Kuusamossa olivat 2.9 miljoonaa euroa, joten ne ovat lisääntyneet noin 0.7 miljoonalla eurolla.

Vuonna 2005 matkailutyöpaikoista aiheutuneet verotulovuodot olivat 0.3 miljoonaa euroa, ja indeksillä muutettuna vuoden 2007 rahanarvoon euromäärä on 0.31 miljoonaa euroa. Vuonna 2007 verotulovuodot olivat noin 0.5 miljoonaa euroa.

Välitön matkailutyöllisyys

Kuusamon välitön matkailutyöllisyys vuonna 2007 oli 708 henkilötyövuotta (taulukko 3). Taulukossa olevat työllisyysvaikutukset tarkoittavat kokopäiväisesti ja ympärivuotisesti työllistettyjä henkilöitä (henkilötyövuosia), joten työsopimuksia on voinut olla huomattavasti enemmän kuin 708 kappaletta. Lisäksi kysymyksessä ovat vain elinkeinoelämän työllisyysvaikutukset. Näin ollen mukana eivät ole julkisen sektorin (kunta, valtio) matkailun vuoksi työllistämät henkilöt.

Taulukko 3. Toimialoittainen kokonaishenkilöstä (henkilötyövuodet), matkailumyynnin osuus (%) ja välitön matkailutyöllisyys (henkilötyövuodet ja %) Kuusamossa vuonna 2007.

Toimiala	Kok.henk. (htv.)	Matk.myynti (%)	Välitön matk.työll. (htv.)	Välitön matk.työll. (%)
Korjaamot/huoltamot	124	18.1	22.4	3.2
Yleisvähittäiskauppa	195	20.3	39.6	5.6
Muu vähittäiskauppa	255	32.0	81.6	11.5
Majoitus/ravitsemus	326	80.2	261.5	36.9
Liikenne (*)	196	26.0	61.3	8.7
Virk./muut palvelut	266	90.8	241.5	34.1
YHTEENSÄ	1 362		707.9	100.0

*) Sisältää Finavian henkilötyövuodet. Ne on lisätty suoraan kokonaishenkilöstöön ja välittömään matkailutyöllisyyteen kyseisen toimialan kohdalla.

Majoitus- ja ravitsemisalalla oli lähes 40 prosenttia välittömistä matkailutyöpai-koista sekä virkistys- ja muissa palveluissa noin kolmannes. Välittömästä matkailutyöllisyydestä 7.9 prosenttia kohdistuu vieraspaikkakuntalaisiin kausityöntekijöihin. Tämä tarkoittaa 56 henkilötyövuotta. Näin ollen Kuusamon kaupunkilaisiin (henkikirjoitettuihin) kohdistui välittömistä henkilötyövuosista 652 ja loput 56 henkilötyövuotta olivat Kuusamon matkailuelinkeinon työllistämiä ulkopaikkakuntalaisia.

Matkailun kokonaistyöllisyys

Matkailun kokonaistyöllisyys (henkilötyövuodet) ilmoitetaan työllisyyskertoimien avulla. Kuusamon matkailun työllisyyskerroin on 1.21, eli tällä luvulla kerrotaan välitön matkailutyöllisyys. Kuusamon matkailun kokonaistyöllisyysvaikutukset vuonna 2007 olivat 708 henkilötyövuotta x 1.21 = 857 henkilötyövuotta. Tässä luvussa eivät ole mukana julkisen sektorin (kunta, valtio) työllistämät henkilöt vaan

ainoastaan elinkeinoelämän matkailutyöllisyysvaikutukset. Luku sisältää kuitenkin Kuusamossa työskentelevät vieraspaikkakuntalaiset, jotka maksavat veronsa omaan kotikuntaansa. Edelleen on muistettava, että rakentamissektori ei ole mukana tässä tarkastelussa. Matkailun suhteellista asemaa Kuusamon kaupungin aluetaloudessa kuvaa se, että vuonna 2007 matkailun osuus Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin (http://pxweb2.stat.fi/database/Toimipaikkatilastot/databasetree_fi.asp) työpaikoista oli kerrannaisvaikutuksineen noin 22 prosenttia.

Matkailun työllisyysvaikutukset vuosina 2005 ja 2007

Vuosien 2005 ja 2007 matkailutyöllisyysluvut ovat keskenään vertailukelpoisia. Näin ollen Kuusamon välitön matkailutyöllisyys on lisääntynyt tarkastelujaksolla lähes 100 henkilötyövuodella, mikä merkitsee miltei 16 prosentin kasvua vuoden 2005 tilanteeseen nähden (taulukko 4). Työllisyys on lisääntynyt kaikilla toimialoilla mutta erityisesti primaarisilla matkailutoimialoilla eli virkistys- ja muissa palveluissa sekä majoitus- ja ravitsemispalveluissa.

Taulukko 4. Toimialoittainen välitön matkailutyöllisyys (henkilötyövuodet) Kuusamossa vuosina 2005 ja 2007.

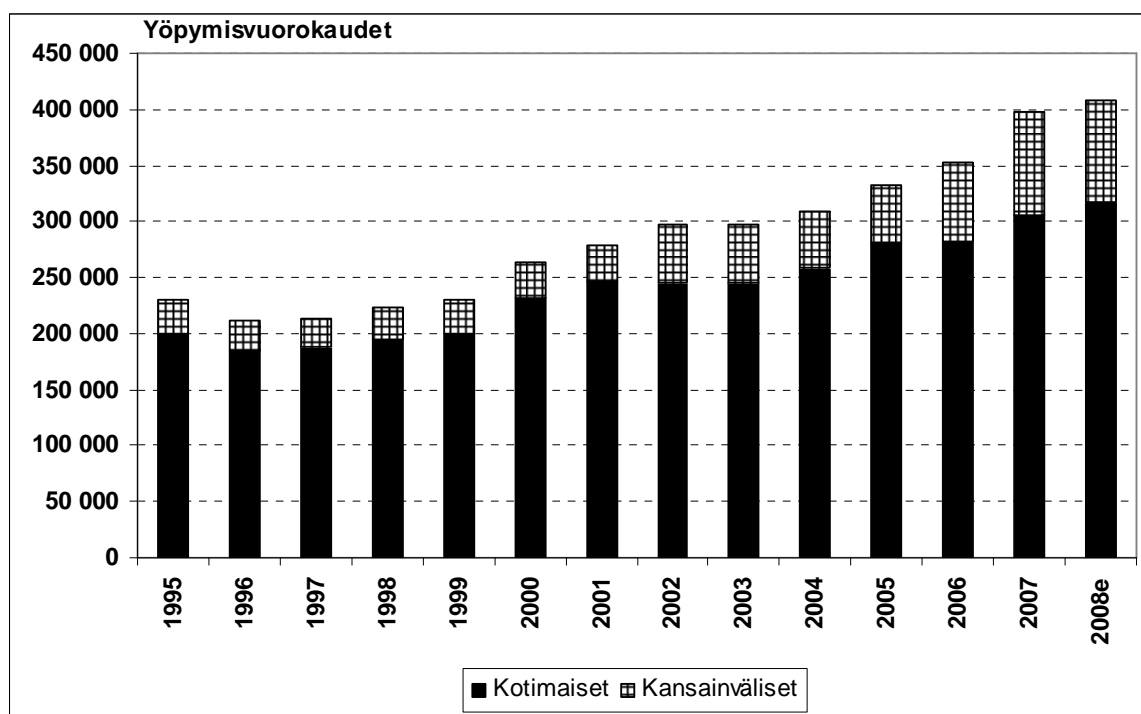
Toimiala	2005 (htv.)	2007 (htv.)	2005–2007 (htv.)
Korjaamot/huoltamot	21.0	22.4	+ 1.4
Yleisvähittäiskauppa	39.2	39.6	+ 0.4
Muu vähittäiskauppa	71.7	81.6	+ 9.9
Majoitus/ravitsemus	233.4	261.5	+ 28.1
Liikenne (*)	49.6	61.3	+ 11.7
Virkistys/muut palvelut	197	241.5	+ 44.5
YHTEENSÄ	611.9	707.9	+ 96.0

*) Sisältää Finavian henkilötyövuodet. Ne on lisätty suoraan kokonaishenkilöstöön ja välittömään matkailutyöllisyyteen kyseisen toimialan kohdalla.

Vuonna 2005 matkailun kokonaistyöllisyys oli 741 henkilötyövuotta ja vuonna 2007 matkailu työllisti 857 henkilötyövuotta. Kaikkiaan matkailun työllistävä vaikutus lisääntyi 116 henkilötyövuotta eli lähes 16 prosenttia. Kokonaistyöllisyysvaikutuksissa ei ole mukana julkinen sektori (kunta, valtio).

KUUSAMON YÖPYMISVUOROKAUDET

Vuonna 2008 Kuusamon kaupungissa kertyi Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan hieman yli 400 000 rekisteröityä yöpymisvuorokautta (kuva 2). Kansainvälisten matkailijoiden yöpymiset olivat kyseisenä ajankohtana reilut 22 prosenttia. Kaikkiaan yöpymisvuorokaudet ovat lisääntyneet 1990-luvun loppupuolelta lähtien. Erityisesti vuosina 2006 ja 2007 kasvu näkyy kansainvälisissä yöpymisissä, jotka kuitenkin hieman vähenivät vuonna 2008 verrattuna edelliseen vuoteen. On korostettava, että Tilastokeskuksen tilastoinnin piirissä ovat majoitusliikkeet, joissa on vähintään 10 huonetta, mökkiä tai matkailuvaunupaikkaa (Matkailutilasto 2008). Tällöin tilastoinnin ulkopuolelle jäävät esimerkiksi yksittäiset vuokrattavat lomamökit (ks. Kauppila 1999d).

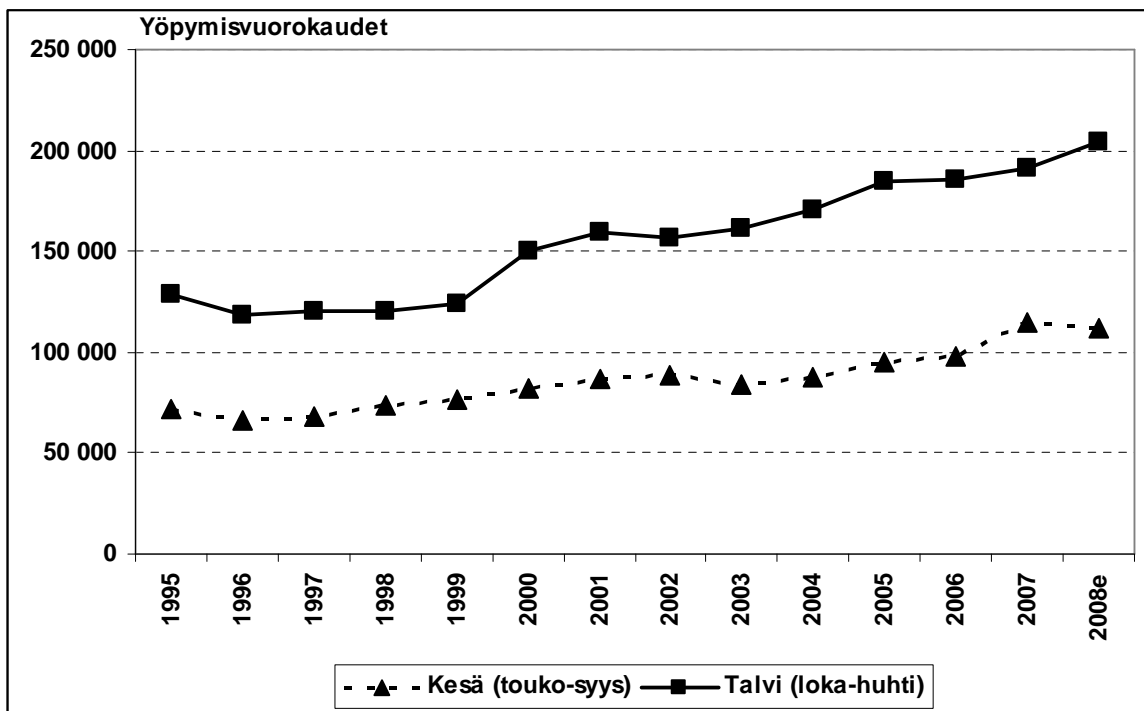

Kuva 2. Kuusamon rekisteröidyt yöpymisvuorokaudet vuosina 1995–2008 (Tilastokeskukselta tilatut majoitustilastot 1995–2008). Vuoden 2008 tiedot ovat ennakkotietoja.

Vuodelta 2007 on kuitenkin saatavissa yöpymisvuorokausitietoja suurimpien matkailukeskuskusten osalta hotelleista, lomakylistä, leirintä- ja matkailuvaunualueista ja muista majoitusliikkeistä täydennettynä välittäjien/keskusvaraamojen kautta vuokrattavien lomamökkien yöpymisillä. Tilastointia on siis laajennettu keskusvaraamojen/välittäjien kautta vuokrattuihin loma-asuntoihin. Matkailukeskukset

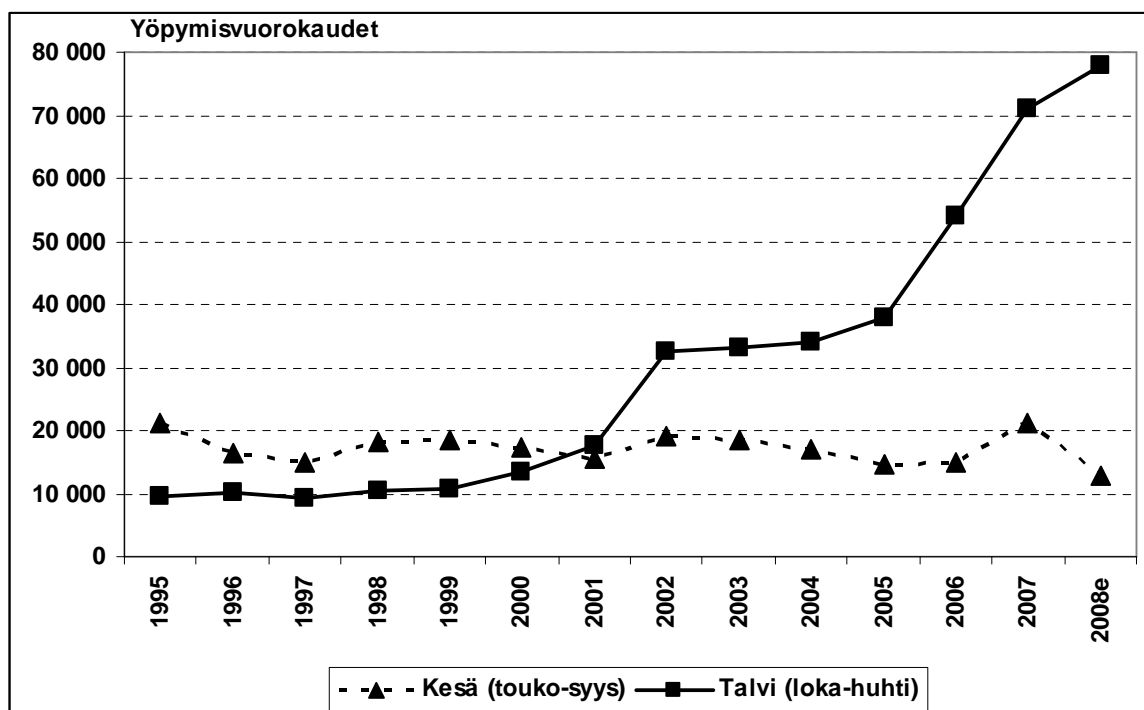
on muodostettu postinumeroalueluokitusten mukaan. On huomattava, että osa matkailukeskusten yöpymisistä sisältyy jo majoitusliikkeiden yöpymisiin. Näin määriteltynä Rukalla kertyi vuonna 2007 yhteensä 841 129 yöpymisvuorokautta, joista kotimaisia oli 738 711 (88 %) ja kansainvälisiä 102 418 (12 %) (Matkailutilasto 2008).

Kuusamon kaupungin kotimaisissa yöpymisvuorokausissa on havaittavissa tarkastelujaksolla talvipainotteisuus (kuva 3). Talvi- ja kesäkauden suhteet ovat kuitenkin pysyneet likipitään samoina: vuosina 1995 ja 2008 yöpymistä kertyi talvella kaksi kolmasosaa ja kesällä yksi kolmasosa. Edellistä todentavat myös aikavälin 1995–2008 talvi- ja kesäkauden yöpymisten suhteelliset kasvuprosentit: talvella 60 prosenttia (75 995 yöpymisvuorokautta) ja kesällä 57 prosenttia (40 722 yöpymisvuorokautta). Talvikaudeksi on laskettu loka–huhtikuu (7 kuukautta) ja kesäkaudeksi touko–syyskuu (5 kuukautta). Valintaa perustellaan laskettelu- ja hiihtokauden pituudella: pohjoisen hiihtokeskukset pyrkivät avaamaan laskettelurinteet ja ensilumen ladut lokakuussa ja yleisesti talvikausi päättyy vappuun. On kuitenkin huomattava se, että tarkastelussa on kyse vuodesta eikä esimerkiksi talvikaudesta 1995–1996. Toisin sanoen vuoden 1995 talvikaudeksi on laskettu kyseisen vuoden tammi–huhtikuu ja loka–joulukuu.

Kuva 3. Kuusamon kotimaiset rekisteröidyt yöpymisvuorokaudet kesä- ja talvikaudella vuosina 1995–2008 (Tilastokeskukselta tilatut majoitustilastot 1995–2008). Vuoden 2008 tiedot ovat ennakkotietoja.

Kuusamon kaupungin kansainvälisissä yöpymisvuorokausissa on tapahtunut tarkastelujaksolla selvä muutos (kuva 4). Aina vuoteen 2001 asti kesäkaudella kertyi enemmän yöpymisiä kuin talvikaudella. Sen sijaan vuodesta 2001 lähtien talvikauden yöpymiset ovat lisääntyneet huomattavasti kesäkauden yöpymisten pysyessä likipitään samalla tasolla. Itse asiassa vuonna 2008 kesäkauden yöpymiset vähenivät selvästi edelliseen vuoteen verrattuna. Erityisen voimakasta talvikauden kasvu on ollut vuodesta 2005 alkaen. Vuonna 1995 yöpymisvuorokausista kertyi talvikaudella 31 prosenttia ja kesällä 69 prosenttia. Vuonna 2008 vastaavat osuudet olivat 86 prosenttia ja 14 prosenttia. Näin ollen talvikauden yöpymiset ovat lisääntyneet 708 prosenttia (68 315 yöpymisvuorokautta) ja kesäkauden vähentyneet 40 prosenttia (8 466 yöpymisvuorokautta). Absoluuttisesti talvikauden yöpymisvuorokaudet ovat kasvaneet erityisesti vuosina 2006–2008 marras–maaliskuussa painottuen joulukuuhun. Kuitenkin vuoden 2008 joulukuun yöpymiset vähenivät edellisen vuoden joulukuuhun verrattuna. Kaikkiaan talvikauden kasvuun on vaikuttanut suorien kansainvälisten charter-lentojen määrän voimakas lisääntyminen. Vuoden 2008 kesäkauden yöpymisvuorokausien lasku koskee kesä–heinäkuuta painottuen heinäkuuhun.

Kuva 4. Kuusamon kansainväliset rekisteröidyt yöpymisvuorokaudet kesä- ja talvikaudella vuosina 1995–2008 (Tilastokeskukselta tilatut majoitustilastot 1995–2008). Vuoden 2008 tiedot ovat ennakkotietoja.

YHTEENVETO

Taulukossa 5 esitetään matkailun taloudellisten vaikutusten keskeiset tunnusluvut Kuusamon kaupungissa vuonna 2007. Luvut koskevat vain elinkeinoelämää. Työllisyysvaikutukset tarkoittavat henkilötyövuosia.

Taulukko 5. Kuusamon kaupungin matkailutalous vuonna 2007.

Toimiala	Välitön tulo		Välitön työllisyys	
	1000 euroa (ei alv)	%	Htv.	%
Korjaamot/huoltamot	4 050	4.4	22.4	3.2
Yleisvähittäiskauppa	13 385	14.5	39.6	5.6
Muu vähittäiskauppa	15 878	17.2	81.6	11.5
Majoitus/ravitseminen	27 750	30.2	261.5	36.9
Liikenne	3 682	4.0	61.3	8.7
Virk./muut palvelut	27 371	29.7	241.5	34.1
YHTEENSÄ	92 166	100.0	707.9	100.0

Välitön matkailutulo (alv) 109.3 miljoonaa euroa

Matkailun kokonaistulo vaikutukset 116.0 miljoonaa euroa

Matkailun osuus yritystoiminnan liikevaihdosta 19 prosenttia

Matkailun kokonaistyöllisyysvaikutukset 857 henkilötyövuotta (elinkeinoelämä)

Matkailun osuus yritystoiminnan työpaikoista 22 prosenttia

Matkailun kokonaistyöllisyysvaikutukset Kuusamon kaupunkilaisiin 801 henkilötyövuotta (elinkeinoelämä)

Matkailun verotulo vaikutukset (palkkatuloista) 2.9 miljoonaa euroa

Matkailun verotulovuodot (palkkatuloista) 0.5 miljoonaa euroa

Kuusamoon jäävät verotulo vaikutukset (palkkatuloista) 2.4 miljoonaa euroa

Rekisteröityjä yöpymisvuorokausia Kuusamossa 398 431

Kansainvälisiä 92 431 (23 %)

Yöpymisvuorokausia Rukalla 841 129

Kansainvälisiä 102 418 (12 %)

KIRJALLISUUS

- Aira, M. & L. Kauppi (1994). Manpower in the Tourist Industry in Finland. *Centre for Tourism Studies A*: 58. 19 s.
- Airola, J. (1985). Matkailun taloudelliset ja työllistävät vaikutukset Turussa vuonna 1984. *Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, sarja C 3*: 1985. 42 s.
- Alakiuttu, K. & R. Juntheikki (1999). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Inarin kunnassa. *Nordia Tiedonantoja 4/1999*, 3–43.
- Auranen, J. & E. Hämäläinen (1997). Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset Suomessa 1995. *Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus A*: 76. 19 s.
- Auranen, J. & P. Santala (1997). Joutavan hyvä Etelä-Päijänne ry. Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset. *Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus A*: 77. 29 s.
- Auvinen, E. (1965). *Tutkimus Saimaan alueen matkailusta kesällä 1964*. 135 s. Hämeenlinna.
- Boman, N., Österlund, P. & J. Kemppainen (2004). Oulun matkailun taloudelliset vaikutukset vuonna 2003. *Haaga Tutkimus E*: 3. 39 s.
- Eriksson, A. & U. Wikström (1961). *Turismen i Kiruna*. 101 s. Kiruna.
- Eriksson, G. A. (1992). The Nordic Model for the Impact of Tourism on Economy and Employment with an Example from the City of Åbo, Finland. Teoksessa Fleischer-van Rooijen, C. A. M. (toim.): *Spatial Implications of Tourism*. Geo Press, Groningen. ss. 297–302.
- Ervasti, P. & P. Kauppila (2003). Matkailun taloudelliset vaikutukset Koillis-Suomessa vuonna 2001. *Naturpolis Kuusamo, koulutus- ja kehittämispalvelut, työpapereita 4/2003*. 17 s.
- Etelä-Suomen Matkailun Kehitys Oy (2000). Uudenmaan matkailun taloudelliset vaikutukset v. 2000. *Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus A*: 96. 39 s.
- Etelä-Suomen Matkailun Kehitys Oy (2001). Matkailun satelliittitilinpito Suomessa 1999. *Matkailun edistämiskeskus A*: 115. 33 s.
- Falenius, H., Grönholm, H. & L. Lehtonen (1963). Turismen i Hangö. *Meddelanden från Ekonomisk-Geografiska Institutionen vid Svenska Handelshögskolan Helsingfors* Nr. 23. Helsinki. ss. 117–156.
- Frimodig, L. (1959). Turism i Bohuslän — en ny industri. *Meddelanden från Handelshögskolan i Göteborg, Geografiska Institution* Nr. 58. 79 s.
- Haaga Tutkimus (2005a). Matkailun taloudelliset vaikutukset Ähtärissä vuonna 2004. *Haaga Tutkimus, Haaga Sarja E*: 6. 13 s.
- Haaga Tutkimus (2005b). Lahden seudun matkailijat ja matkailun taloudelliset vaikutukset vuonna 2004. *Haaga Tutkimus, Haaga Sarja*. 42 s.
- Hall, C. M. & S. J. Page (2006). *The Geography of Tourism & Recreation. Environment, place and space*. 3. painos. 427 s. Routledge, London and New York.
- Havas, K. (1993). Oulun matkailututkimus 1989. Teoksessa Aho, S. (toim.): *Soveltavan matkailututkimuksen metodisia kysymyksiä*. Oulun yliopisto, Pohjois-Suomen tutkimuslaitos. Oulu. ss. 110–117.
- Heiskanen, T. (1988). Matkailun taloudelliset vaikutukset Nilsiässä 1986. *Pohjois-Savon seutukaavaliitto A*: 83. 86 s.
- Helen, M., Kaitila, E. & J. Ahtola (2006). Kanta-Hämeen alueen matkailun tulo- ja työllisyys selvitys: Matkailija- ja yritystutkimukset. *Hämeen ammattikorkeakoulun julkaisuja 7/2006*. 88 s.
- Hemmi, J. & K.-V. Vuoristo (1993). *Matkailu*. 322 s. WSOY, Porvoo.
- Herranen, K. & T. Vallo (2008). Inarin kunnan matkailun aluetaloudellisten vaikutusten seurantajärjestelmä. Teoksessa Kauppila, P. & J. Saarinen (toim.): *Inarin matkailueurot ja -työpaikat*. Nordia Tiedonantoja 1/2008. ss. 103–111.
- Holopainen, V. (1981). Matkailun vaikutukset talouteen ja työllisyyteen Jyväskylässä 1980. *Keski-Suomen Taloudellinen tutkimuskeskus 49/1981*. 83 s.
- Hätälä, E. & P. Kauppila (1999). Koillismaan seutukunnan matkailututkimus — matkailun aluetaloudelliset vaikutukset ja kehittämisen lähtökohdat. *Nordia Tiedonantoja 2/1999*, 37–114.
- Ikonen, P. (1987). *Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset Joensuun kaupungissa*. 50 s. Joensuu.
- Jonninen, P. (1981). Matkailun taloudelliset vaikutukset pääkaupunkiseudulla. *Pääkaupunkiseudun julkaisusarja A 1981*: B1. 97 s.
- Juntheikki, R. (2002). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kainuussa. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja A 1*, 5–84.
- Juntheikki, R. (2003). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kainuussa vuonna 2001. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B 1*. 50 s.

- Juntheikki, R. (2004). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kainuussa vuonna 2002. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja B* 4. 55 s.
- Juntheikki, R. & J. Korhonen (2005). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Koillis-Suomessa vuonna 2003. *Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja A*, tutkimuksia 5. 72 s.
- Jurvakainen, A. (1986). Hailuodon matkailun taloudelliset ja työllistävät vaikutukset 1985. *Nordia Tiedonantoja B* 2/1986, 47–84.
- Jyvälä, K. (1981). Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset Kuusamon kunnassa. *Oulun yliopisto, Pohjois-Suomen tutkimuslaitos C*: 37. 69 s.
- Jyvälä, K. (1988). Matkailijat ja matkailutulot Lapin läänissä 1985/1986. *Matkailun edistämiskeskus A*: 61. 170 s.
- Kanta-Hämeen seutukaavaliitto (1984). Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset Kanta-Hämeessä 1983. *Kanta-Hämeen seutukaavaliitto II*: 32. 43 s.
- Kauppila, P. (1989). Matkailun taloudelliset ja työllistävät vaikutukset Kuusamon kunnassa. *Nordia Tiedonantoja B* 3/1989, 13–47.
- Kauppila, P. (1999a). Matkailu ja aluetalous — työkaluja matkailun taloudellisten vaikutusten arviointiin ja mittaamiseen. *Nordia Tiedonantoja* 2/1998, 115–163.
- Kauppila, P. (1999b). Matkailun taloudelliset vaikutukset Kuusamon kunnassa vuonna 1998. Julkaisematon tutkimusraportti. 16 s.
- Kauppila, P. (1999c). Matkailun taloudelliset vaikutukset Inarissa: tunnuslukuja ja arviointia. *Nordia Tiedonantoja* 4/1999, 88–95.
- Kauppila, P. (1999d). Suomen matkailutilastoinnin problematiikkaa: alueellinen näkökulma. *Terra* 111: 2, 85–90.
- Kauppila, P. (2001). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset: pohjoismaisen mallin matkailijatutkimukset. *Naturpolis Kuusamo, koulutus- ja kehittämispalvelut, tutkimuksia* 3/2001. 118 s.
- Kauppila, P. (2007). Matkailun taloudelliset vaikutukset Kuusamon kaupungissa vuonna 2005. *Naturpolis Kuusamo, koulutus- ja kehittämispalvelut, työpapereita* 5/2007. 19 s.
- Kauppila, P. & P. Ervasti (2001). Matkailun taloudelliset vaikutukset Kuusamon kaupungissa vuonna 1999. *Naturpolis Kuusamo, koulutus- ja kehittämispalvelut, työpapereita* 1/2001. 17 s.
- Kemi, T. & A. Mäkinen (1995). Kalajoen Hiekkasärkkien matkailu. Tutkimusraportti I. *Nordia Tiedonantoja* 1/1995, 2–74.
- Kempainen, J. (1991). Kuusiokuntien matkailun tulo- ja työllisyys selvitys 1990–1991. *Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus A*: 32. 43 s.
- Kempainen, J. (1993). Vaasan matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset vuonna 1993. *Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus A*: 52. 35 s.
- Kettunen, T. (1990). Vaasan kaupungin tulo- ja työllisyysvaikutukset 1989. *Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus A*: 17. 30 s.
- Konttinen, J.-P. (2005). Matkailun satelliittitilinpito ja aluetaloudelliset vaikutukset. *Kauppa- ja teollisuusministeriö, rahoitetut tutkimukset* 4/2005. 109 s.
- Konttinen, J.-P. (2006). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset – matkailun alueellinen tilinpito. *Kauppa- ja teollisuusministeriö, rahoitetut tutkimukset* 9/2006. 62 s.
- Kutilainen, S. (2004). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kalajoella vuonna 2001. *Nordia Tiedonantoja* 1/2004. 27 s.
- Kymenlaakson seutukaavaliitto (1985). Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset Kymenlaaksossa 1984. *Kymenlaakson seutukaavaliitto B*: 68. 54 s.
- Laakkonen, S. (2002). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset. Seurantaindikaattorit ja vuoden 2000 tulokset. *Kauppa- ja teollisuusministeriön kertomuksia ja selvityksiä* 4/2002. 151 s.
- Lahden kauppakamari (1985). *Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset Lahdessa vuonna 1985*. 50 s. Lahti.
- Lankola, K. (1992). *Turun kaupungin matkailututkimus 1991*. 38 s. TKKK Education Ltd, Turku.
- Malinen, R. (1989). Kuusamon matkailijatutkimus vuonna 1989. *Nordia Tiedonantoja B* 3/1989, 53–95.
- Mathieson, A. & G. Wall (1987). *Tourism: Economic, Physical and Social Impacts*. 2. painos. 208 s. Longman, London.
- Matkailun edistämiskeskus (1983). Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset kunta/alueetasolla. *Matkailun edistämiskeskus A*: 36. 52 s.
- Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus (1997). Vaasan matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset 1996. *Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus E*: 63. 26 s.
- Murphy, P. E. (1985). *Tourism: A Community Approach*. 200 s. Methuen, London.
- Möttönen, R. (1986). Hailuodon matkailun perusselvitys. *Nordia Tiedonantoja B* 2/1986, 5–42.

- Naalisvaara, L. (1991). Kolarin kunnan matkailijatutkimus matkailukaudella 1989–90. *Nordia Tiedonantoja* B 2/1991, 15–70.
- Paajanen, M. (1993a). Matkailun taloudellisten ja työllisyysvaikutusten selvittäminen ns. pohjoismaisen mallin avulla. Teoksessa Aho, S. (toim.): *Matkailun teoretisoiva tutkimus Suomessa 1991*. Oulun yliopisto, Pohjois-Suomen tutkimuslaitos. Oulu. ss. 78–88.
- Paajanen, M. (1993b). Alueellisuus matkailun taloudellisten vaikutusten tutkimuksessa: esimerkkinä pohjoismainen malli ja TuriEkonomiska Modell. Teoksessa Aho, S. (toim.): *Soveltavan matkailututkimuksen metodisia kysymyksiä*. Oulun yliopisto, Pohjois-Suomen tutkimuslaitos. Oulu. ss. 82–109.
- Paajanen, M. (1993c). The Economic impact analysis of tourism: A comparative study of the Nordic Model and the Tourist Economic Model. *Helsingin kaupakorkeakoulun työpapereita* W–35. 88 s.
- Paajanen, M. (1994). The economic interaction between tourists and tourism enterprises. *Helsingin kaupakorkeakoulun julkaisu* B–142. 116 s.
- Paajanen, M. (1995). Alueellinen matkailututkimus metodologisena ongelmana. Teoksessa Aho, S. & H. Iloa (toim.): *Matkailu alueellisena ilmiönä*. Oulun yliopisto, Pohjois-Suomen tutkimuslaitos. Oulu. ss. 223–247.
- Piirainen, H. & T. Ruuskanen (1997). Kuopion matkailututkimus. *Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus* E: 70. 31 s.
- Piirala, T. (1997). Kainuun kesämatkailija 1996 sekä Kainuun matkailun tulo- ja työllisyys selvitys. *Kainuun matkailun kehittämiskeskus* A: 4. 67 s.
- Pitkänen, M. (1990). *Virtain matkailututkimus 1989*. 105 s. Virrat.
- Rantakokko, M. (1991). Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset Kolarissa 1989. *Nordia Tiedonantoja* B 2/1991, 75–107.
- Rinne, P. (1999). Luontomatkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kuhmossa. *Joensuun yliopisto, metsätieteellinen tiedekunta, tiedonantoja* 93. 108 s.
- Rinne, P. & O. Saastamoinen (2005). Local Economic Role of Nature-based Tourism in Kuhmo Municipality, Eastern Finland. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 5: 2, 89–101.
- Rosqvist, H. (2008). Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Inarin kunnassa vuonna 2005. Teoksessa Kauppila, P. & J. Saarinen (toim.): *Inarin matkailueurot ja -työpaikat*. *Nordia Tiedonantoja* 1/2008. ss. 3–52.
- Ryynänen, T. (1986). *Lappeenrannan matkailututkimus 1986*. Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset. Kaupunkisuunnitteluosasto/Kuntasuunnitteluosasto C2. 56 s.
- Saarinen, J. & P. Kauppila (2002). Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten arviointi: matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset Pelkosenniellä. *Terra* 114: 1, 25–36.
- Saarinen, J., Keränen, A. & P. Sepponen (1996). Luonnon vetovoimaisuuteen perustuvan matkailun taloudelliset vaikutukset paikallistasolla: esimerkkinä Saariselän matkailu. Teoksessa Saarinen, J. & J. Järviuoma (toim.): *Luonto virkistys- ja matkailuympäristönä*. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 619, Rovaniemen tutkimusasema. Rovaniemi. ss. 79–92.
- Sairanen, K. (1988a). Savonlinnan kaupungin matkailututkimus 1987. *Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus* A: 1. 67 s.
- Sairanen, K. (1988b). Kerimäen kunnan matkailututkimus 1987. *Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus* A: 3. 56 s.
- Sairanen, K. (1988c). Punkaharjun kunnan matkailututkimus 1987. *Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus* A: 4. 56 s.
- Savela, O., Pirinen, O. & R. Marin (2004). Matkailun satelliittitilinpitohankkeen loppuraportti. *Kauppa- ja teollisuusministeriö, rahoitetut tutkimukset* 8/2004. 112 s.
- Sormunen, P., Purhonen, M. & H. Piirainen (2000). Savonlinnan seudun matkailu 1999. *Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus* E: 86. 54 s.
- Suvanto, M. (1991). Ylä-Savon matkailututkimus. *Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus* A: 21. 63 s.
- Säkkinen, T. A. (1971). Kuusamon matkailututkimus. *Nordia Tiedonantoja* 2/1971. 106 s.
- Södervall, R. (1993). Kuusamon matkailutulo- ja työllisyys selvitys. Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus. Moniste. 14 s.
- Tekoniemi-Selkälä, T. & R. Södervall (1992). Lapin matkailijat ja matkailutulo 1991/92. *Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskus* A: 38. 65 s.
- TOL (2002). *Toimialaluokitus 2002*. Käsikirjoja 4. 241 s. Tilastokeskus, Helsinki.
- Tykkyläinen, E. (1984). Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset Imatralla vuonna 1983. *Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisu* no: 56. 37 s.

- Tyni, M. (2003). Matkailun taloudelliset vaikutukset Pohjois-Savossa. *Pohjois-Savon ammattikorkeakoulun julkaisusarja A 3/2003*. 115 s.
- Vuoristo, K.-V. (1998). *Matkailun muodot*. 251 s. WSOY, Porvoo.
- Vuoristo, K.-V. & T. Arajärvi (1988). Matkailu-Lohja, Lohjan matkailututkimus. *Helsingin kauppa-korkeakoulun julkaisu D-106*. 93 s.
- Vuoristo, K.-V. & T. Arajärvi (1990). Methodological problems of studying local income and employment effects of tourism. *Fennia* 168: 2, 153–177.
- Vuoristo, K.-V. & M. Paajanen (1991). *Espoon matkailututkimus 1990–91*. 97 s. Espoo.
- Österlund, P. & P. Ohtonen (2005). Mikkelin seudun matkailun taloudelliset vaikutukset vuonna 2003. *Haaga Tutkimus, Haaga Sarja E: 5*. 39 s.

Tilastot

Matkailutilasto 2008 (2008). *Liikenne ja matkailu 2008*. 82 s. Tilastokeskus, Helsinki.

Muut lähteet

- elinkustannusindeksi (2009). 15.1.2009. http://www.stat.fi/til/khi/2007/khi_2007_2008-01-14_tau_001.html
- Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteri, vuosi 2007 (2009). 28.1.2009. http://pxweb2.stat.fi/database/Toimipaikkatilastot/databasetree_fi.asp
- Leinonen, Ahti (2009). Henkilökohtainen sähköpostiviesti Ahti Leinonen/Pekka Kauppila. 3.2.2009.
- erillistilaus Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteri, vuosi 2007 (2009). 21.1.2009.
- erillistilaus Tilastokeskuksen majoitustilastot 1995–2008 (2009). 19.3.2009.

Toimialaluokka	Toimialan numero	Toimialan nimi
Korjaamo- ja huoltamotoiminta	502	Moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus
	50302	Moottoriajoneuvojen osien ja varusteiden vähittäiskauppa
	50304	Renkaiden vähittäiskauppa
	50403	Moottoripyörien huolto ja korjaus
	505	Polttoaineiden vähittäiskauppa
Yleisvähittäiskauppa	521	Vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä
Muu vähittäiskauppa	522	Elintarvikkeiden, juomien vähittäiskauppa erikois- myymälöissä
	523	Lääkkeiden, kosmetiikka- ja hygieniatuotteiden vähittäiskauppa
	524	Muu uusien tavaroiden vähittäiskauppa myymälöis- sä
	525	Käytettyjen tavaroiden vähittäiskauppa myymälöis- sä
	5262	Tori- ja markkinakauppa
	5263	Muu vähittäiskauppa muualla kuin myymälöissä
	527	Henkilökohtaisten esineiden, kotitalousesineiden korjaus
Majoitus- ja ravitsemispalvelut	551	Hotellit
	552	Leirintäalueet ja muu majoitustoiminta
	553	Ravintolat, kahvilat ja ruokakioskit
	554	Olutbaarit, kahvilat ja kahvibaarit
	5552	Ateriapalvelu
Liikenne	601	Rautatieliikenne
	6021	Muu säännöllinen maitse tapahtuva henkilöliikenne
	6022	Taksiliikenne
	6023	Muu maitse tapahtuva henkilöliikenne
	61101	Meriliikenteen henkilökuljetus
	61103	Kotimaan rannikkoliikenne
	612	Sisävesiliikenne
	62	Ilmaliikenne
	63211	Linja-autoasemat
	6323	Muu ilmaliikennettä palveleva toiminta
71	Kulkuneuvojen, koneiden, kotitaloustavaroiden vuokraus	
Virkistys- ja muut palvelut	633	Matkatoimistot ja muu matkailua palveleva toiminta
	9213	Elokuvien esittäminen
	923	Muu kulttuuri- ja viihdetoiminta
	9252	Museot, näyttelyt, historiallisten rakennusten suojelu
	9253	Kasvitieteellisen puutarhat, eläintarhat, luonnon- puistot
	926	Urheiluun liittyvä toiminta
	9272	Muualla luokittelemattomat virkistyspalvelut
	9302	Kampaamot ja kauneushoitolat
	9304	Kylpylälaitokset, solariumit yms. palvelut